

גמרא:

שנינו במשנה בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר, זכרים עולות.

ומקשינן: מדוע תלינן שהזכרים הם עולות?

וכי אין השלמים באין גם מן הזכרים וגם מן הנקבות, ואם כן, יש להסתפק בזכר הנמצא, שמה זבח שלמים הוא?

[כל הקטע הבא הוא על פי גירסת הגר"א]

רבי הושעיא רבה אמר: לבא — בדמיהן שנו.

כלומר, ודאי יש להסתפק בזכר הנמצא אם עולה הוא או שלמים.

ולכן, הוא עצמו ודאי שאינו קרב עולה, אלא מביא בדמיו עולה, וכדמפרש:

כיצד הוא עושה?

תחילה הוא מוציא את הבהמות שמצא, לחולין.

ואחר כך חוזר ועושה אותן, את בהמות כ-ב שמביא תחתיהן, עולות.

כלומר:

מביא שתי בהמות, ואומר על אחת מהן: אם

קריבה משל ציבור אלא משל יורשין של הכהן הגדול.⁽⁸⁶⁾

ולא היתה קריבה כדין מנחת חביתין, שמקריב כהן גדול כשהוא חי, עשרון קמה, מחציתו בבוקר ומחציתו בערב.

אלא שלימה היתה קריבה. דהיינו עשרון שלם בבוקר, ועשרון שלם בערב. ומקראי דרשי לה.⁽⁸⁷⁾

ה. עוד התנו בית דין על המלח ועל העצים של הקדש, שיהו הכהנים נאותין בהן [נהנין מהן] לאכילת קדשים.

ו. ועוד התנו על הפרה האדומה אחר שנשרפה, שלא יהו מועלין באפרה, והנהנה מאפרה לא יתחייב קרבן מעילה.

ז. ועוד התנו על הקינין [שתי תורים או שני בני יונה, אחד חטאת ואחד עולה] שלקחו ממעות שהביאו מחוייבי קינין, ונתנום בקופה המיועדת להם, שאם נמצאו הקינין פסולות, שיהו באות משל ציבור, ומקנים אותן לבעלים ויקרבו לשמם.

ואי אפשר לבעלים להביא עופות אחרים תחתיהם, שהרי לא ידעינן מכספו של מי נקחו קינין הללו.

רבי יוסי אומר: אין קינין הפסולות באות משל ציבור, אלא אותו אדם המספק את הקינין, שפסק עמו הגובר לספקן, הוא מספק את הקינין הבהמות במקום הפסולות.

86. הקשה האור שמח כיצד מביאין היורשים את מנחת החביתין והרי הם אוננים, ואונן אינו משלח קרבנותיו.

87. כתב החזון איש [מנחות לד ג] שנראה לומר

86. הקשה האור שמח כיצד מביאין היורשים את מנחת החביתין והרי הם אוננים, ואונן אינו משלח קרבנותיו.

והזכר יצחק סימן מ"ג כתב שכיון שהכפרה

אלא, אמר רבי יוחנן: **הולכים בהם אחר הרוב**.

מה שאמרו אם זכרים עולות אם נקיבות זבחי שלמים, הכי קאמרי:

אם מצאו עדר בהמות, ורוב הבהמות שבו הם **זכרים**, תלינן לפי הרוב שכולם **עולות** הן. שהרי שלמים קרבים בין מזכרים ובין מנקיבות. וכיון שיש רוב זכרים בעדר הזה תלינן שרוב המביאין את קרבנותיהם שבעדר הזה, לעולות הביאו, ואולינן בתר הרוב, לומר שכל זכר שבהם הוא עולה.

ואם רוב העדר הוא **נקיבות**, אם כן מוכח שרוב מביאין קרבנותיהן בעדר הזה לזבחי שלמים הביאום [שהרי נקבות אינן ראויות לעולה], ואז אזלינן בתר הרוב, ואמרינן שגם הזכרים הם **זבחי שלמים**.

אמר רבי זעירא לתרין באופן אחר: הא דאמרינן שזכר הנמצא קרב עולה, אף שיש להסתפק שמא הוקדש לשם שלמים, הוא משום תנאי בית דין, שהתנו על בהמה הנמצאת, שאם זכר הוא, יקריבוהו לעולה.

וכמה דאת אמר תמן [כמו שאמרנו שם], גבי מעות שנמצאו בין קופה שנותנים בה מעות לצורך קיני חובה [שמקריבין מהם קרבנות הבאין משתי תורין או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה], ובין קופה שנותנים בה מעות לצורך קניית גוזלים הבאין לעולה. דאמרינן שמספק יקחו בהן עופות לעולה.

זו [הנמצאת] היא עולה, תהא זו מחוללת תחתיה, והבהמה השניה שהבאתי תהא שלמי נדבה.

ואם זו הנמצאת היא שלמים, תהא זו השניה שאמרתי עליה שתהא לשלמי נדבה, תחתיה. והבהמה הראשונה תהא עולת נדבה.

ונמצא ששתי בהמות שהביא קדשו, האחת לעולה ודאי, והשניה לשלמים ודאי.

וזו הנמצאת יצאה לחולין, כי על אף שאין קדושת הגוף מתחללת, היינו דוקא היכא שלא נתכוין להוציאה לחולין, והכא הרי נתכוין להוציאה לחולין.

אמר רבי אסי לרבי יעקב בן רבי אחא: וכי **אין** זה חילול במזיד! ? שהרי הוא מחלל את הבהמה שמצא במזיד.

ורבי יהודה סבר [במסכת קידושין] שאין הקדש מתחלל במזיד [ולא ניחא לאוקמא כרבי מאיר, הסובר שמתחלל במזיד, כיון דלית הלכתא כוותיה].

אמר ליה רבי יעקב בר אחא: **מכיון שתנאי בית דין הוא** שיעשה כן, ולתקוני קמכוין — **אין זה מזיד**, וחל החילול.

אמר ליה רבי יוחנן: הרי אסור לחלל בהמה תמימה. וכי **אומרים לו לאדם**: **צא ומעל בקדשים**! ?

ובתוספות יו"ט כתב שאם לא ירשו היורשים מאביהם אינם חייבים להביא מביתם.

שרק יורש הראוי להיות כהן גדול תחת אביו חייב להביא, אך שאר יורשין אינם חייבים, אלא החובה מוטלת על הציבור.

ושם הויגן בה: כיצד עושיין כן, והרי יתכן שמביאין עולות ממעות המיועדות לחטאת.

ושניגן שם: כל הנותן מעות לקופה על דעת בית דין הוא נותן, ותנאי בית דין הוא על המעות האובדות שיקרבו עולות.

וכמו דאמרינן שם, כמו כן את אמר אוף **הכא** [כמו כן נאמר גם כאן]: שהזכרים הנמצאים בין ירושלים למגדל עדר, אף שיתכן כי זבחי שלמים הם, מכל מקום הם קריבין לעולה, **שתנאי בית דין הוא על הבהמות האובדות — שיקרבו עולות.**

אמר רבי יסא: עד דאנא תמן שמעית קל רבי יהודה שאל לשמואל [כשהייתי בבבל שמעתי קול של רבי יהודה כאשר שאל את שמואל]:

הפריש שקלו למחצית השקל, ומת קודם שהגיע ללשכה — מה יעשו בו?

ואמר ליה: אותו השקל יפול לנדבה, ויקריבו ממנו עולה הבאה מנדבת יחיד. ולא ילך לשקלים, כי אם ילך לשקלים, נמצא שקרבן הציבור קרב משקל שאינו בא חובה.

שהרי כיון שמת שוב אינו מחוייב במחצית השקל, ואין זה שקל הבא לחובה.

והכי נמי הכא לא יפול שקל זה לשקלי ציבור, כי שוא בא הוא באמת מנדבה, ואינו כשר לשקלי קרבנות הציבור, שאין באין אלא מן החובה.

ואמרינן: **מותר עשירית האיפה שלו, של כהן גדול** [שהיה מקריב בכל יום מנחת חביתין הבאה מעשרון, שהיה חוצה את העשרון, ומקריב מחציתו בבוקר ומחציתו

בערב], אם הפריש מעות לעשירית האיפה של היום, ונתוותרו — מה יעשה בהן?

רבי יוחנן אמר: לא יקריבום, אלא יוליכום לים המלח ואסור ליהנות מהם, ואם נהנה אינו מביא קרבן מעילה.

רבי לעזר אומר: יפלו לנדבה, כדין מותר חטאת דרחמנא קרייה למנחת חביתין חטאת.

עשירית האיפה של כהן גדול, שהיתה באה מעשרון קמח, שהיה חוצהו ומקריב מחציתו בבוקר ומחציתו בערב, נחלקו בה אימתי היה מקדשה:

רבי יוחנן אמר: חוצה אותה, ואחר כך הוא מקדשה בכלי שרת, כל חצי עשרון לבדו בכלי אחד.

רבי שמעון בן לקיש אמר: מקדשה כשהיא עשרון שלם, ואחר כך הוא חוצה אותה.

ומקשינן: נימא מתניתא פליגי על רבי יוחנן.

דאייתא במשנה במנחות: כהן גדול שהביא מנחתו בבוקר חצי עשרון, ומת קודם שהביא חציה השני של המנחה בערב, ומינו כהן גדול אחר תחתיו בו ביום, לא יביא חצי עשרון מביתו, ואף לא יקריב את חצי עשרונו של ראשון שנשאר מן הבוקר.

אלא, מביא הכהן שנתמנה עשרון שלם מביתו, וחוצהו, ומקריב מחצה. ומחצה הנותר — אבד.

וקשה, אם קידש תחילה רק חציו, כדברי רבי יוחנן, והחצי השני לא קדש בכלי שרת, אם כן אין עליו עדיין אלא קדושת דמים שיש לה פדיון, ומדוע הוא הולך לאיבוד?!

ומתריצין: פתר לה רבי יוחנן וקאמר לך: מתניתין בדעת רבי ישמעאל היא. דאמר: "עשרון", הכלי שמודדים בו את עשרון הקמח קדוש בקדושת הגוף ככלי שרת, והוא מקדש את עשרון הקמח הנמדד בו בקדושת הגוף.

וכיון שכולי עלמא מודו שמביתו מביאו הכהן גדול לעשרון שלם [כדאמרינן בתלמוד בבלי, מנחות דף ח א], ורק אחר כך הוא חוצה אותו, אם כן, לדעת רבי ישמעאל שכלי זה מקדש את המנחה, מודה רבי יוחנן שנתקדשה המנחה בקדושת הגוף. ולכן היא גם נעשית נותר, ודינה בשריפה.

איתמר: כשהכהן ההדיוט מתקרב תחילה לעבודה, והיינו בפעם הראשונה שהוא מתחיל לעבוד בבית המקדש, הוא מביא לקרבן מנחה עשירית האיפה שלו, והיא נקראת "מנחת חינוך". וילפינן לה מקרא "זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה" ביום המשח אותו, ועובדה [עושה את מעשה עבודת המנחה למנחה זו שהביא] בידו, ובכך הוא "מתחנך" בעבודתו.⁽⁸⁸⁾

ואף על פי שלכתחילה צריך הכהן להביא מנחה זו לתחילת חינוכו, מכל מקום, אחד כהן גדול, ואחד כהן הדיוט, שעבדו עד שלא הביאו [קודם שהביאו] את מנחת החינוך, עשירית האיפה שלהם — עבודתן כשירה.

רבי מנא בעי מימר [אמר]: כהן שלא עבד מימיו, ובו ביום שנתקרב תחילה לעבודה, בו ביום גם נתמנה להיות כהן גדול — מביא שתים [שתי מנחות], אחת לחינוכו

ומתריצין: פתר לה רבי יוחנן: זה שהמחצה השני אבד אין זה משום שהוא קדוש בקדושת הגוף, שאי אפשר לפדותה.

אלא היינו טעמא, שכן סבר רבי יוחנן שאפילו מעזת של עשירית האיפה של כהן גדול שנתותרו — יוליכם לים המלח, אף שלמעזת ודאי יש להם פדיון.

ולכן אותו מחצה, אף שלא קדש ויש לו פדיון, הרי הוא אבד.

ומקשינן תו: נימא מתניתא פליגי על רבי יוחנן: [גירסת הגר"א]

דתנן בסוף המשנה הנזכרת: נמצאו מעתה, שני הצאין קריבין. שהרי הכהן הגדול הראשון הקריב מחצה מעשרון שלם בבוקר, וכן השני הקריב מחצה מעשרון שלם בערב.

ואילו שני הצאין הנותרים מן הראשון ומן השני — אבודים.

ותני עלה בכרייתא: מחצה האבד של ראשון, ומחצה האבד של שני — תעובר צורתן על ידי לינת לילה, שיפסלו בה בפסול "לינה", ויצאו להישרף בבית השריפה, כדין קדשים פסולים.

ואי כדברי רבי יוחנן, שאותן חצאים לא קדשו קדושת הגוף, וכל דין איבודם הוא כדין מותר מעות, שדינם להוליכם לים המלח. אם כן, אינם נעשין "נותר" על ידי לינה, ואיזה דין "שריפה" שייך בהם?

88. החזון איש [מנחות לד ו] כתב שאין זה לעיכובא שהכהן ההדיוט יקריב בעצמו אלא

העמידו קודם עלות השחר את הכהן עושה החביתין לעשות חביתין. וחביתין היינו מנחת כהן גדול.

הרי חזינן שקודם היום היתה נאפית.

אמר רבי חייא בר אהא: לא העמידוהו לאפותה, אלא רק לעשות [להחם] חמין לרבוכה. לחלוט את הקמח ברותחין. כדכתיב "מרככת". אבל לעולם אפייתה היתה סמוך להקרבתה.

במנחת חביתין נאמר טיגון "על מחבת בשמן תעשה" וגם אפיה "תופיני מנחת פתים". ודנה עתה הגמרא איזה משניהם היה עושה קודם:

אמר רבי יסא בשם רבי חנינא: מטגנה במחבת בשמן, ואחר כך היה אופה אותה.

רבי אהא בשם רבי חנינא אמר: לא כי, אלא היה אופה אותה, ואחר כך מטגנה.

ומפרשת הגמרא כי מחלוקתם תלויה במחלוקת תנאים, שנחלקו בפירוש הכתוב "תופיני":

דתניא: "תופיני" — תאפינה נא.

זו דעת תנא קמא, שדרש "תופיני" בנוטריקון, כאילו כתיב "תאפינה נא",

כדין כל כהן בפעם הראשונה שעובד, שמביא מנחת חינוך, ואחת לחובת היום. שהרי כל כהן גדול מביא מנחת חביתין, עשירית האיפה בכל יום, לחובת היום.⁽⁸⁹⁾

עתה דורשת הגמרא את המקרא הנאמר בפרשת צו [פרק ו] גבי מנחת כהן גדול, לידע את אופן עשייתה:

"זה קרבן אהרן ובניו: עשירית האיפה סלת מנחה תמיד.

מחציתה בבקר ומחציתה בערב.

על מחבת בשמן תעשה, מרכבת תביאנה — תופיני מנחת פתים, תקריב ריח ניחוח לה."

והרש"ן: "תביאנה — תופיני".

בשעת הבאה, בבוקר, תופיני, תאפה אותה.

ואין בשחרית, לפני עלות השחר, תופיני.

והיינו שתאפה אותה בשעת הבאתה — בבוקר, קודם הבאת "מחציתה בבוקר", ולא בלילה לפני עלות השחר. ובערב תאפנה קודם הבאת המחצית בערב.

ומקשינן: והא תנינן במסכת תמיד, כשמפרש סדר העבודה במקדש:

והירושלמי בגדר קדושת כהן גדול, אם היא רק תוספת על קדושת הדיוט, ולכן דיו שיביא שתי מנחות האחת לתחילת חינוכו ואחת לחובת היום, או שקדושת כהן גדול היא קדושה אחרת ולכן מביא שלש מנחות, האחת לחינוכו ככהן הדיוט, ואחת לחינוכו ככהן גדול, ואחת לחובת היום.

יכול לשלח את עשירית האיפה, וכהן אחר יקריבנה.

89. מלשון הירושלמי משמע שמביא רק שתי מנחות, אחת לחינוכו ואחת לחובת היום, אך מסקנת הגמרא במנחות [דף עז א] שמביא שלש מנחות.

ומבאר האור שמח, שנחלקו הבבלי

אלא אפילו אם רק נטמא הראשון, דינא הכי.

אבל הא יש להסתפק: האם אפילו כאשר רק נדחה הראשון מעבודתו, מחמת מום שנמצא בו, יקריבו בערב את מחצית העשרון השני ממנחתו שהקריב בכוקר, או שגם כאן יביא השני שהתמנה תחתיו עשרון שלם מביתו, ויחצהו, ויקריב את מנחתו בערב.

ופשטינן הספק: תני רבי יהודה בן פזי מברדליה [שם מקום]: ואפילו נדחה הכהן הראשון מחמת מום — יקריב הכהן השני את המנחה הבאה בערב מביתו.

שנינו במשנה: כהן גדול שמת, ועדיין לא מינו כהן אחר תחתיו: תנא קמא אמר מנחתו קריבה משל ציבור, ורבי יהודה אמר משל יורשין:

תנו רבנן: מניין לכהן גדול שמת, ולא מינו עדיין כהן אחר תחתיו, שתהא מנחתו קריבה משל יורשים?

תלמוד לומר: "והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה".

ודרשין: מי שראוי מבניו להיות תחתיו — הוא יעשנה.

יכול יביאנה היורש למנחת חביתין שאחר מות הכהן הגדול לחצאין, כמנחת הכהן הגדול כשהוא חי, שמביא עשרון, ומקריבה מחציתה בכוקר, ומחציתה בערב.

תלמוד לומר: "והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה".

ודרשין: "אותה" — כולה אמרתי, ולא חציה, דברי רבי יהודה.

שתהא מבושלת מעט בשעת אפייתה [נא] הוא לשון בישול מעט, כמו שנאמר בקרבן פסח "לא תאכלו ממנו נא".

רבי אומר: "תופיני" — תאפינה נאה.

שתהיה נאה בשעת אפייתה

רבי דוסא אומר: "תאפינה" — ריבה לה אפיות הרבה.

שהוא סובר שקודם אופה אותה, ואחר כך מטגנה, וחוזר ואופה אותה.

ומפרשין: אתיין אליו פלגותא כחינן פלגותא. מחלוקת האמוראים הזו תלויה במחלוקת התנאים בפירוש הפסוק, וכדמפרש:

מאן דאמר "תאפינה נאה", סבר כמאן דאמר אופה ואחר כך מטגנה. שאם היה מטגנה קודם, היתה המנחה משחירה מן השמן והמחבת, ושוב איננה נאה בשעת אפיה. אלא ודאי שלפיו קודם אופין, ואחר כך מטגנין.

ומאן דאמר "תאפינה נא", סבר כמאן דאמר מטגנה ואחר כך אופה. שעל ידי כך בשעת האפייה כבר המנחה מבושלת מעט, ומתקיים הכתוב: תאפינה כשהיא "נא", כשהיא כבר מבושלת מעט.

שנינו במשנה במנחות: כהן גדול שהביא מחצה עשרון מנחה שחרית, ומינו כהן אחר תחתיו — יביא הכהן שנתמנה עשרון שלם מביתו ויקריב חציה.

ואמרינן: לא סוף דבר שנאמר דין זה שיביא הכהן השני מנחה שלימה מביתו דווקא כשמת הכהן הגדול.

יותר משלוש מאות כהנים גדולים, שכל אחד לא הוציא שנתו, ונשתהו מלמנות אחר, ונוכחו דקא מירחקא שנדחקת הלשכה מהוצאה זו בכל שנה במשך זמן ממושך.

הייתי אומר [תקנו ואמרן]: יגבו לה מן היורשים, וימסרוה לציבור.

וכיון דחזי דקא פשעי בה יורשין ואין מביאין אותה, חזרו והתקינו שתהא באה מתרומת הלשכה, כדין תורה,

נמצא, שמן התורה היא באה משל ציבור, ואין זה סתירה למה ששינו במשנה שהיא באה משל ציבור מתנאי בית דין. לפי שהוצרכו לתנאי זה, כיון שתקנו קודם לכן שתבוא משל יורשין.

שינו במשנה: ושלמימה היתה קריבה מנחת החביתין כשמת הכהן הגדול ולא מינו אחר תחתיו. שכיון שבאה משל ציבור לרבי שמעון, או משל יורשין לרבי יהודה, אין בה דין "מחציתה" האמור בתורה, אלא מקריבים עשרון שלם [בבוקר]. או גם בערב כפי שיבואר להלן].

רבי יוסה אומר: רבי יוחנן בעי בדין זה:

האם היא באה שלימה כשחרית ושלימה בין הערביים, שני עשרונים בכל יום.

או דלמא היא באה רק שלימה שחרית, ותו לא. לפי שאין בה דין מחצית. ולא נצטוו אלא על עשירית האיפה בכל יום.

ובטילה הקרבת מנחת חביתין של בין הערביים.

[גירסת הגר"א] הדר רבי יוחנן והתבונן, ופשיטא ליה [ונפשט לו הספק] שמקריב

רבי שמעון אומר: אינה באה משל יורשים אלא משל ציבור. שנאמר בה "חק עולם", ודרשינן: שבאה משל עולם.

ועוד דרשינן: הא דכתיב "כליל תקטר" — שתהא כולה כליל בחקטרה!

והיינו, שאינה נאכלת אף כשבאה משל ציבור, למרות שעתה היא אינה מנחת כהן. [גירסת הגר"א]

ומקשינן על הברייתא, שמבואר בה כי לפי רבי שמעון, מנחת כהן גדול לאחר שמת, באה משל ציבור:

רבי בא בר ממל בעי [הקשה]: מוחלפה שטתיה דרבי שמעון! מוחלפת [יש סתירה בשיטתו], לכאורה.

כי תמן, במשנתינו אמר שמנחה זו באה משל יורשין של הכהן הגדול, שהרי אמר במשנה שתנאי בית דין התנו שתהא באה משל ציבור.

אלמא מעיקר הדין משל יורשין היתה באה, ורק התנו שתבוא משל ציבור.

ואילו הכא בברייתא, אמר ודרש מן התורה שמשל ציבור היא באה?

אמר רבי חיה בר בא: ולא יאות [שפיר] הוא מקשה? ! דקושיא אלימתא היא.

אתא רבי יעקב בר אחא ואמר בשם רבי אבהו בשם רבי יוחנן: לעולם דבר תורה הוא שתהא באה מן הציבור, וכדדרש רבי שמעון בברייתא מדכתיב "חק עולם" משל עולם תהא.

וכיון דחזי [שראון] בזמן בית שני, שעמדו